

grov regel kan man sige, at frihedsberøvelsen og kontrolforanstaltninger vil have samme varighed som den fængselsstraf, den pågældende ville have fået, hvis han ikke havde været sindssyg. Det er en grov regel. Der er ingen nøjagtig udmåling. Retssikkerhedsmæssige vurderinger kan forlænge frihedsberøvelse og kontrolforanstaltninger. Det kan også ske, at enkelte slipper med langt kortere tid. Disse »positive« undtagelser er dog intet argument til fordel for de tidsbestemte foranstaltninger. Tværtimod bekræfter det kun den vilkårlighed, der hersker over for sindssyge, og dermed generelt, at hvor skønnet bliver det dominerende princip, bliver den, der skal bedømmes, afmægtig og retsløs.

Man kan indvende, at såfremt lovgivningen ændres, vil dette indebære, at sindssyge kommer i fængsel. Dette behøver ikke blive tilfældet. Der er allerede på nuværende tidspunkt mulighed for, at strafafsoning finder sted andetsteds, eksempelvis på psykiatrisk afdeling. Dette kunne vel være hovedreglen, hvor det gælder sindssyge, ligesom man kunne tænke sig særlige fængsler eller fængselsafsnit. Det ligger dog uden for denne kroniks rammer at diskutere praktiske konsekvenser af en lovændring.

På det civilretlige område, tvangsindlæggelse og tvangstilbageholdelse, synes der at herske den samme form for retsløshed. Jeg kan heller ikke her gå dybere ind i lovgivningen, men blot redegøre for principper og praksis.

Man kan kun tvangsindlægges og -tilbageholdes, såfremt man er sindssyg. Dette grundlag er imidlertid ikke tilstrækkeligt: der skal tillige foreligge mindst et af følgende kriterier: 1) den sindssyge skal være til fare for andre og/eller sig selv, 2) udsigten til helbredelse/bedring skal væsentligt forringes, såfremt den sindssyge ikke underkastes behandling, 3) den sindssyge skal være til ulempe for sig selv. Det sidste kriterium findes kun ved tvangstilbageholdelse.

Det, som igen er væsentligt her, er, at sindssygdommen bliver begrundelsen for, at samfundet tiltager sig særlige magtbeføjelser. Sindssygdommen er som nævnt ikke tilstrækkelig, men den er dog overalt indblandet i grundlaget. Det ville styrke de sindssyges retsstilling, om sindssygdommen og de øvrige kriterier blev adskilt. Sindssygdommen burde blot kunne være grundlag for, at frihedsberø-

velsen fandt sted på psykiatrisk afdeling. De øvrige kriterier må alene danne grundlag for frihedsberøvelsen. Og skal der være ligeret mellem sindssyge og ikke-sindssyge, bør de øvrige kriterier også gælde for de sidstnævnte. Med andre ord bør kriterierne erstattes af regler om, ved hvilke konkrete handlinger og omstændigheder samfundet har ret til tvangsmæssige indgreb over for den enkelte. Ej heller her kan jeg gå i detaljer, men som eksempel kan nævnes, at såfremt selvmordstrusler og -forsøg ikke kan tolereres blandt sindssyge og derfor kan medføre tvangsindgreb, bør det samme gælde ikke-sindssyge.

En særlig iøjnefaldende diskrimination ved den administrative frihedsberøvelse af sindssyge er reglerne for domstolsprøvelse. En anholdt har en grundlovssikret ret til at komme for en dommer inden 24 timer, såfremt politiet ønsker fortsat tilbageholdelse. Med de sindssyge forholder det sig ganske anderledes. Såfremt en sindssyg tvangstilbageholdes, kan han/hun forlange sagen forelagt justitsministeriet. I visse tilfælde skal sagen forelægges. Justitsministeriet træffer derefter en afgørelse. Denne afgørelse kan den sindssyge forlange forelagt en domstol. I praksis kan der let hengå en måneds tid fra tvangstilbageholdelse, til sagen kommer for en domstol. Mange sager kommer aldrig for en domstol, fordi den sindssyge er udskrevet forinden. Domstolene får derved ringere indsigt i psykiatriens magtanvendelse. Loven bør efter min mening ændres, så også sindssyge inden 24 timer kan komme for en domstol, med andre ord bør der være samme regler for administrativ frihedsberøvelse som ved en anholdelse.

Atter her kan man spørge om tal. Der er ca. 40.000 indlæggelser pr. år på psykiatriske afdelinger. Heraf er ca. 2.000 tvangsindlæggelser. Af tvangstilbageholdelser er der ca. 100 årlig. Ved mange tvangsindlæggelser og tvangstilbageholdelser bliver opholdet kun kortvarigt. Alt i alt kan man altså sige, at psykiatriens problem ikke er tvang, og at der næppe foreligger magtmisbrug i forbindelse med sindssygeloven. Dette er dog ikke det væsentlige i problemet. Hovedsagen er, at der findes en særlovgivning for sindssyge, og at denne lovgivning svækker de sindssyges retsstilling i forhold til andre borgeres. »Magtmisbruget« ligger i selve tankegangen bag loven.